
AZ AMERIKAI ALKOTMÁNYOS IDŐ ELMÉLETE

RICHARD ALBERT

ABSZTRAKT

Jack Balkin új könyve, Az alkotmányos idő ciklusai azt tanítja, hogy az amerikai politikában a változásoknak három ciklusa van: a rezsimek felemelkedésének és bukásának ciklusa, a polarizáció és depolarizáció ciklusa, valamint az alkotmányos rothadás és megújulás ciklusa. Bár Balkin gesztusokat tesz elméletének a külföldi világra való lehetséges alkalmazása felé, az alkotmányos idő elméletét a kifejezetten amerikai alkotmányos idő elméleteként kell értelmezni. Az időciklusok jelenségei, amelyeket Balkin úttörő könyvében azonosít, a világon másutt is megfigyelhetők, de az Egyesült Államokban egyedülálló módon hatnak egymásra. Ebben a cikkben az amerikai alkotmány három sajátos jellemzőjére hivatkozva magyarázom meg, hogy miért és hogyan: a kitartás, az amoralitás és a tisztelet. Megmagyarázom, hogy az alkotmányok lényegesen rövidebb élettartama miatt külföldön sokkal nehezebben tapasztalják meg a ciklikus váltásoknak azt a gyakoriságát, mint az Egyesült Államokban. Azt is bemutatom, hogy az alkotmány amoralitása mélyreható következményekkel jár az alkotmányos rothadás és megújulás ciklusára az Egyesült Államokban - olyan következményekkel, amelyek számos külföldi alkotmányra nem vonatkoznak, mivel azok erkölcsi alapokon nyugszanak. Végül pedig azt sugallom, hogy az amerikai alkotmány népi tisztelete a kimondatlan előfeltétele Balkin amerikai alkotmányos idő elméletének. Ahogy az alkotmány fennmarad és egyre nagyobb nyilvánosságot kap, úgy katalizálja az alkotmány növekvő tisztelete az amerikai alkotmányos idő három ciklusát. Azzal zárom, hogy megvizsgálom, vajon az amerikai alkotmány tartóssága, amoralitása és tisztelete végső soron torzíthatja-e az alkotmányos idő természetét a világban.

---

* William Stamps Farish jogi professzor, a kormányzat professzora és az alkotmánytudományok igazgatója, The University of Texas at Austin. E-mail: richard.albert@law.utexas.edu. Ószinte köszönetem Jim Flemingnek, amiért meghívott erre a szimpóziumra, amelyen Jack Balkin legújabb remekművéről, a *The Cycles of Constitutional Time* (Oxford University Press 2020) című művéről lesz szó. Köszönöm továbbá a szimpózium résztvevőinek a cikk egy korábbi tervezetével kapcsolatos észrevételeiket. És hálás vagyok a *Boston University Law Review* teljes csapatának - különösen Jackson Barnettnek, Ross Chapmannek, Laura Jarvisnak és John Kingnek - a kiváló szerkesztői segítségért.

TARTALOM

BEVEZETÉS: AMERIKAI ALKOTMÁNYOS IDŐ	1809
I. ALKOTMÁNYOS KITARTÁS	1810
A. <i>Jogi szakadás és újrakezdés</i>	1811
B. <i>Jogi folytonosság és átalakuló változás</i>	1813
II. ALKOTMÁNYOS ERKÖLCS	1814
A. <i>Alkotmányos nem tárgyalható kérdések</i>	1816
B. <i>Az alkotmányos választás politikája</i>	1819
III. ALKOTMÁNYOS TISZTELET 1822	
A. <i>Az alkotmány mint eszköz</i>	1822
B. <i>Az alkotmány mint vég</i>	1824
KÖVETKEZTETÉS: A VEGYES HATÁS A	
AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK ALKOTMÁNYA	1827

BEVEZETÉS: AMERIKAI ALKOTMÁNYOS IDŐ

Jack Balkin új könyve, *Az alkotmányos idő ciklusai* azt tanítja, hogy az amerikai politikában a változásoknak három ciklusa van, nevezetesen a rezsim felemelkedésének és bukásának ciklusa, a polarizáció és depolarizáció ciklusa, valamint az alkotmányos rothadás és megújulás ciklusa.¹ Ezek a ciklusok sajátos módon hatnak egymásra, és különböző nyomást, eredményeket és lehetőségeket generálnak a politikai szereplők számára. E három ciklus nem szinkronizált; változó pályákon, különböző sebességgel haladnak, és ezért nem mindig fedik egymást. De egy nagy törésvonal nyílik meg abban a ritka pillanatban, amikor ez a három ciklus a saját, különálló pályáján összefolyik. Az Egyesült Államok jelenleg éppen itt található: a rezsim ciklusának vége felé, amikor az egykor felemelkedő konzervatív rezsim elveszíti hatalmi befolyását; a polarizáció ciklusának csúcspontján, amikor a pártok megosztottsága a polgárháború óta a legélesebbnek tűnik; és az alkotmányos rothadás csúcspontján, amikor az alkotmányos rendszer jelenleg mély repedéseket fedez fel demokratikus és republikánus alapjaiban.

Az alkotmányok külföldön a rezsim, a polarizáció és a rothadás hasonló ciklusait élik meg, de mindhárom ciklust nem ugyanúgy és nem ugyanazokkal a hatásokkal élik meg, mint az Egyesült Államokban. Balkin alkotmányos idő elméletét ennek megfelelően az *amerikai alkotmányos idő* elméleteként kell értelmezni.

Balkin természetesen elismeri, hogy az amerikai eset más.² Elmagyarázza - véleményem szerint helyesen -, hogy az Egyesült Államok és sok más ország hasonló problémákkal küzd, de hangsúlyozza, hogy a megoldások különböznek, főként a kultúra, a történelem és az intézmények közötti alapvető különbségek miatt:

Még ha az Egyesült Államok és a világ többi része ugyanazokkal az okokkal szembesül is, a történelem ismételtén azt mutatja, hogy a hatások az Egyesült Államokban fontos tekintetben eltérnek egymástól. Ez nem a Louis Hartz-féle "amerikai kivételesség" miatt van így. Sokkal inkább azért, mert a különböző történelmi intézmények valószínűleg másképp nyelik el a sokkokat és a hatásokat.³

Az alkotmányos idő tehát másképp telik az Egyesült Államokban.

Mégis, a legfontosabb ok, amiért az idő az Egyesült Államokban másképp telik, hiányzik Balkin amerikai alkotmányos időelméletéből. Balkin az amerikai alkotmányos idő megértésében központi tényezőként hivatkozik a strukturális eszközökre, a kulturális és politikai gyakorlatokra és az intézményi berendezkedésre.⁴ Ezek természetesen kulcsfontosságúak, de önmagukban nem magyarázzák meg, hogy miért telik másképp az idő az Egyesült Államokban, mint más jogállamokban.

---

¹ *Lásd általában:* JACK M. BALKIN, *THE CYCLES OF CONSTITUTIONAL TIME* (2020).

² *Lásd id.* 9-10. o.

³ *Id.* at (10lábjegyzet kihagyva).

⁴ *Lásd id.*

Van egy tényező, amely az Egyesült Államokban a legnagyobb szerepet játsza, és amelynek az amerikai alkotmánypolitikára gyakorolt hatása gyakorlatilag páratlan a Földön: Amerika ősi alkotmányának sajátosságai. Az Egyesült Államok alkotmányának kora az a döntő társadalmi tény, amely mindennél jobban megmagyarázza, hogy az amerikai alkotmányos idő miért a saját tempójában, a saját órája szerint és a saját naptára szerint halad.

Ebben a cikkben az alkotmányos idő elméletét a globális alkotmányos tapasztalatban helyezem el. A rezsimek időciklusainak, a polarizációnak és depolarizációnak, valamint az alkotmányos rothadásnak és megújulásnak a jelenségei a világ más részein is megfigyelhetők, de az Egyesült Államokban másképp hatnak egymásra. E különbségek gyökerét az amerikai alkotmány három sajátos jellemzőjében keresem: az alkotmány tartósságában, amoralitásában és tiszteletében. Az I. részben kifejtem, hogy a világ alkotmányainak lényegesen rövidebb élettartama miatt sokkal nehezebb megtapasztalniuk e három ciklus többszöri megfordulását. Sőt, amikor a világ alkotmányai e ciklusok konvergenciáján mennek keresztül, a politikai szereplők valószínűleg új alkotmány létrehozásával szakítanak az előző rendszerrel. Ezzel szemben az Egyesült Államok alkotmánya az átalakító változások útját választotta, mindig a meglévő szövegen belül, bár néha csak a jogi folytonosság látszatát keltve. A II. részben bemutatom, hogy az alkotmány amoralitása egyszerre oka és következménye az alkotmány kitartásának. A

Az amerikai alkotmány amoralitása mélyrehatóan befolyásolja az alkotmányos rothadás és megújulás ciklusát az országban, szemben a világ alkotmányaival, amelyek gyakran *erkölcsi* alapokon nyugszanak. A III. részben azt javaslom, hogy az alkotmány népi tisztelete az amerikai alkotmányos idő elméletének ki nem mondott predikátuma. Ha az alkotmányt nem tisztelnék ennyire, valószínűleg már régen lecserélték volna, ehelyett azonban fennmarad és egyre nagyobb nyilvánosságot kap, és növekvő tisztelete elindítja az amerikai alkotmányos idő három ciklusát. Azzal a néhány előzetes megfigyeléssel zárom, hogy az amerikai alkotmány kitartása, amoralitása és tisztelete végső soron hogyan torzíthatja el az alkotmányos idő természetét a világban.

I. ALKOTMÁNYOS KITARTÁS

Köztudott, hogy az Egyesült Államokban található a világ legrégebbi kodifikált alkotmánya. Kevésbé ismert azonban, hogy az alkotmány mennyire kiugró, ha a világ alkotmányaihoz viszonyítjuk. Egy nemzeti alkotmány átlagos élettartama tizenkilenc év; ezzel szemben az Egyesült Államok alkotmánya több mint 230 éves, és egyre csak növekszik.⁵ Még ha csak a világ jelenlegi demokratikus alkotmányait vesszük is figyelembe, azok átlagos élettartama negyvenkét év, ami kétszer olyan hosszú, mint az átlagos alkotmány, de még mindig jóval fiatalabb, mint az amerikai alkotmány.⁶ Az alkotmány kitartása lehet, hogy becsületbeli jelvény, vagy nem, de fontos következményekkel jár az alkotmány elméletére nézve:

---

⁵ Lásd ZACHARY ELKINS, TOM GINSBURG & JAMES MELTON, THE ENDURANCE OF NATIONAL CONSTITUTIONS 1-2 (2009).

⁶ *Id.* 32.

Az amerikai alkotmányos idő - mind azért, amit az Egyesült Államok hosszú távú alkotmánya lehetővé tesz, mind pedig azért, amit a politikai szereplők számára kizár.

A. *Jogi szakadás és újrakezdés*

Balkin elmagyarázza, hogy az Egyesült Államokban legalább hat rezsimciklus volt, az alkotmányos rothadás legalább három ciklusa és a polarizáció egy teljes ciklusa mellett. ⁷ Egyetlen ország sem élheti át e ciklusok ennyi forgását ugyanazon alkotmány alatt, hacsak az alkotmánya nem tart ki hosszú ideig. Az alkotmányok azonban ritkán élnek sokáig, és biztosan nem olyan sokáig, mint az amerikai alkotmány. A fiatal alkotmányok, amelyek a világtörténelem nagy részében léteztek, egyszerűen nem rendelkeznek elegendő idővel ahhoz, hogy az alkotmányos idő e három ciklusának többszörös váltakozását kibírják.

Természetesen az alkotmány kora önmagában nem előzi meg e három ciklus egyikét sem, legyen szó akár rendszerváltásról, akár a polarizáció erősödéséről vagy csökkenéséről, akár az alkotmányos rothadás jelenségéről. Minden alkotmányos állam megtapasztalja ezeket a ciklusokat. A különbség azonban az, hogy amikor ez a három ciklus valahogy összefut egy fiatal alkotmánnyal rendelkező országban - tehát a világ túlnyomó többségében -, akkor általában új alkotmány megalkotása az eredmény. Új alkotmányok kisebb okokból is születnek, például amikor csak rendszerváltás történik, a polarizáció időszakának csúcán, vagy a nagy alkotmányos rothadás időszakában.⁸

Gondoljuk meg, mi lehetséges egy rendszerváltás során az Egyesült Államokon kívül, ahol az alkotmányok sokkal gyakrabban cserélődnek le. Franciaországban a parlamentáris primátus rendszerének összeomlása egybeesett egy új alkotmány megalkotásával, a legutóbbi, 1958-ban írt alkotmánnyal, amely a végrehajtó hatalom új rendszerét vezette be.⁹ A politikai szereplők szükségesnek tartották, hogy az új rend alapjait egy új alkotmányban formalizálják.¹⁰ Természetesen választhatták volna azt is, hogy az alkotmánymódosítási eljárások segítségével felülírják a parlamenti felsőbbrendűség rendszerét az elnöki kormányzás új kereteivel. Ehelyett azonban úgy döntöttek, hogy szakítanak a korábbi rendszerrel, és a régi alkotmány teljes felváltásával, valamint egy új alkotmányos rendezéssel új kezdetet jeleznek.¹¹

⁷ BALKIN, *Supra* note at 1,15,33,45.

⁸ Természetesen világszerte születnek alkotmányok olyan okokból is, amelyek nem kapcsolódnak e három ciklus egyikéhez sem. Németország és Japán például egy háborús hódítást követően alkotta meg alkotmányát. *Lásd* Grundgesetz [GG] [Alaptörvény] (Németország), fordítás a http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/index.html oldalon; NIHONKOKU KENPŌ [KENPŌ] [KONSTITÚTÚCIÓ] (Japán). Ausztrália és Jamaica a dekolonizáció keretében alkotta meg alkotmányát. *Lásd: Ausztrál alkotmány; JAMAICA CONST.* Aug. 6,1962.

⁹ A francia alkotmánytörténet e hagyományainak hasznos kifejtése a SOPHIE BOYRON, *THE CONSTITUTION OF FRANCE: A CONTEXTUAL ANALYSIS* 18-21 (2013) című könyvben található.

¹⁰ *Lásd id.* 18. o. ("Ennek célja az volt, hogy a jövőbeni alkotmányos rendezéstől elhatárolódjon a múltbeli tapasztalatoktól . . . és megővja annak legitimitását.")

¹¹ *Lásd id.*

Van egy jól ismert vicc a francia alkotmányokról. Roger Foster alkotmányokról szóló tanulmányát 1895 kölcsönözve, egy franciaországi könyvkereskedőtől megkérdezik, hogy van-e eladó példánya a francia alkotmánynak, mire a könyvkereskedő sajnálattal válaszol, hogy nem, nincs eladó a könyvesboltjában, mert "mi nem foglalkozunk időszaki irodalommal".¹² A francia alkotmányos kultúra hozzászólt az alkotmányozáshoz, hiszen az 1791-es első alkotmány óta öt alkotmányt fogadtak el.¹³ Amerikai szemzőgből nézve 230 év alatt öt alkotmány soknak tűnik - talán túl soknak is -, de ez bőven a modern alkotmányos demokráciák globális normáján belül van. Valójában az Egyesült Államok az, amely több mint két évszázad alatt egyetlen alkotmányával rendhagyó a világon.

Egy másik tanulságos kontraszt az amerikai tapasztalatokkal Braziliából származik. A brazilok a modern alkotmányos rothadás csúcspontján, 1988-ban új alkotmányt fogadtak el, hogy jelezzék a militarista rendszerből a demokratikus törekvések felé való átmenetet.¹⁴ A nép már húsz évvel korábban elkezdett mozgósítani a változásért, és ez vezetett a hivatalos ellenzéki párt, a *Movimento Democrático Brasileiro* javaslatához, hogy egy alkotmányozó gyűlésen hozzanak létre új alkotmányt.¹⁵ Az új alkotmány elfogadása mindig is a terv volt, egyrészt azért, hogy szakítsanak a múlttal, másrészt azért, hogy kodifikáljanak egy új szabályrendszert, amely az új köztársaság politikai szereplői számára mércét jelentett volna.

A világon vannak példák a rezsimok, a polarizáció és az alkotmányos rothadás ciklusai közötti ritka konvergenciára. Az egyik ilyen a dél-afrikai alkotmányos forradalom az 1990-es években. Az apartheid rendszerből a demokráciába való átmenet csúcspontján a politikai szereplők a depolarizáció szokatlan időszakában találták magukat, ami lehetővé tette számukra, hogy az egész országot bevonják az alkotmányos megújulás jelentős gyakorlatába.¹⁶ Az eredmény egy új alkotmány lett, amely a modern alkotmányos alkotmányosság számos jellemzőjét viselte magán.

¹² 1 ROGER FOSTER, KOMMENTÁROK AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK ALKOTMÁNYÁHOZ: HISTORICAL AND JURIDICAL WITH OBSERVATIONS UPONARY PROVISIONS OF STATE CONSTITUTIONIONS AND A COMPARISON WITH THE CONSTITUTION OF OTHER COUNTRIES (1Boston, The Boston Book Co. 1895).

¹³ Lásd ELKINS ET AL., *fenti* jegyzet, lásd a következő cí5,met 168.

¹⁴ CONSTITUIÇÃO FEDERAL [C.F.] [CONSTITUTION] (Braz.) (a preambulumban kijelenti, hogy célja "egy olyan demokratikus állam létrehozása, amely a társadalmi és egyéni jogok, a szabadság, a biztonság, a jólét, a fejlődés, az egyenlőség és az igazságosság mint legfőbb értékek gyakorlását hivatott biztosítani").

¹⁵ Lásd Thomas da Rosa Bustamante, Emilio Peluso Neder Meyer, Marcelo Andrade Cattoni de Oliveira, Jane Reis Gonçalves Pereira, Juliano Zaiden Benvindo & Cristiano Paixão, *Why Replacing the Brazilian Constitution Is Not a Good Idea*:

BruceAckerman professzornak ,BLOGINT 'LJ .CONST

L.(July2028,),<http://www.icconnectblog.com/2020/07/why-replacing-the-brazilian-constitution-is-not-a-good-idea-a-response-to-professor-bruce-ackerman>[<https://perma.cc/TM9Y-3Y7Q>](*"Bár az alkotmányozó gyűlés február és 1,1987október között zajlott, az alkotmány 5,1988,kidolgozása - különböző nézőpontokból - sokkal hosszabb időre nyúlik vissza, és a brazil társadalomnak a katonai diktatúra (1964-1985) leküzdésére irányuló kifejező erőfeszítésében gyökerezik."*).

¹⁶ Erről az átmenetről lásd általában HEINZ KLUG, *CONSTITUTING DEMOCRACY: LAW, GLOBALISM AND SOUTH AFRICA'S POLITICAL RECONSTRUCTION* (2000).

demokrácia: az emberi jogok érvényesítésének ígérete, a hatalmi ágak szétválasztása, a bírói függetlenség és az általános választójog.¹⁷ Az új egyenlőségi alkotmány elfogadása szükséges lépés volt a korábbi rendszer megtagadásához.

B. *Jogi folytonosság és átalakuló változás*

Az Egyesült Államok alternatív utat választott, amikor szembesült az alkotmány megújulás szükségességével. Soha nem cserélte le az alkotmányát, és nem is gondolkodott komolyan ezen. A politikai szereplők ehelyett mind a formális, mind az informális alkotmánymódosításra támaszkodtak, beleértve az alkotmánymódosítás eljárási szempontból szabálytalan formáit is, az alkotmány frissítése érdekében. Az ország minden esetben megőrizte legalább a jogi folytonosság látszatát a régi és az új rendszer között, miközben névlegesen a hatályos alkotmány alapján működött. Néhány esetben a politikai szereplők olyannyira átalakították az alkotmányt, hogy az eredményt új alkotmánynak nevezhetjük. A politikai osztály és az emberek öntudatos felfogásában azonban ezeket a reformokat mindig jogilag folyamatos alkotmányos változásokként fogadták el.¹⁸

Még a rekonstrukció sem hozott új alkotmányt. Ha máshol ilyen mértékű alkotmányos átalakulás történt volna, valószínűbb, hogy az ország úgy döntött volna, hogy ezt az új kezdetet egy teljesen új alkotmány megírásával jelzi. Bruce Ackerman alkotmányos pillanatokról szóló elméletéből tudjuk, hogy az unionisták úgy döntöttek, hogy nem hívnak össze egy második philadelphiai konvenciót, és ehelyett szabálytalanul, az alkotmánymódosítás kodifikált szabályainak szellemével és szövegével egyaránt szembemelve fogadják el a rekonstrukciós módosításokat.¹⁹ Az V. cikk felhatalmazza az alkotmánymódosítást, ha a kongresszus mindkét házában kétharmada javaslatot tesz rá, és azt követően válik érvényessé, ha az államok háromnegyede ratifikálja, akár állami konvenciókban, akár állami törvényhozási szavazásokon, a választás a kongresszuson múlik.²⁰ A probléma mind a tizenharmadik, mind a tizennegyedik módosítással az állami törvényhozások következtelen státuszával kapcsolatos. Túlságosan röviden fogalmazva, a déli államok törvényhozásait beleszámították a tizenharmadik módosítás ratifikálásába, de a kongresszusi küldöttségek

---

¹⁷ S. AFR. CONST („1996beleértve az emberi jogok érvényesítését és az általános választójogot az alapító rendelkezései közé a hatalommegosztás1, fejezetben, valamint a 3.bírói függetlenséget a 8. fejezetben).

¹⁸ Természetesen lehetséges új alkotmányt létrehozni jogilag folyamatos alkotmányos eljárásokkal, amennyiben a meglévő alkotmány kodifikálja a leváltására vonatkozó eljárást. *Lásd* RICHARD ALBERT, CONSTITUTIONAL AMENDMENTS: MAKING, BREAKING, AND CHANGING CONSTITUTIONS (1932019).

¹⁹ 2 BRUCE ACKERMAN, WE THE PEOPLE: TRANSFORMATIONS 122 (1998) ("[R]ahelyett, hogy egy második philadelphiai konvenciót hívtak volna össze, az unionisták a Kongresszus, az elnök és a Bíróság közötti hatalommegosztást az amerikai nép alkotmányos akaratának finomítására szolgáló nagyszerű új motornak adaptálták.").

²⁰ U.S. CONST. art. V. Az V. cikk az alkotmány módosítására kongresszusi eljárást is engedélyez, de ez a második lehetőség a jelenlegi alkotmány értelmében nem valósult meg. *Lásd id.*

ezeknek az államoknak a képviselőit nem vették figyelembe a tizennegyedik módosításra irányuló javaslatban.²¹ Ahogy Ackerman kifejti, az államok vagy számítanak, vagy nem: hogyan lehet a déli államok képviselőit és szenátorait kizárni a kongresszusból egy módosítás javaslata miatt, miközben állami törvényhozásaikat egy másik módosítás érvényes ratifikálóiaként kezelik?²²

Az Egyesült Államokban nincs olyan szabály, amely tiltaná, hogy az V. cikk szerinti eljárásokat használjuk fel akár takarékosági, akár átalakító jellegű változtatásokra, és mindenre, ami a kettő között van. A tizenkilencedik módosítás például elismerte a választók egy új osztályát,²³ a huszadik módosítás március 4-ről január 20-ra változtatta az elnök beiktatásának időpontját, a huszonegyedik módosítás²⁴ pedig hatályon kívül helyezte a tizennyolcadik módosítást, amely az egész országra kiterjedő tilalmat írt elő.²⁵ Mindhárom ugyanazokon az eljárási akadályokon ment át. Az V. cikken kívüli innovatív alkotmányos reformok politikai kultúrája is létezik, beleértve a szupertörvények alkalmazását, az²⁶ átalakító kinevezéseket²⁷ és a kreatív bírói alkotmányértelmezéseket.²⁸ A lényeg világos: az Alkotmány két évszázadon keresztül érintetlen maradt a kisebb-nagyobb, formális és informális alkotmányos változások során, ellentétben más alkotmányokkal, amelyek általában nem tartanak ki ilyen hosszú ideig anélkül, hogy lecserélnék őket.

II. ALKOTMÁNYOS ERKÖLCS

Balkin három alkotmányos időciklusa között feltűnő a különbség. Ahhoz, hogy megértsük ennek az eltérésnek a jelentőségét, először is meg kell vizsgálnunk, hogy az egyes ciklusok mit mérnek. A rezsimek ciklusa azt firtatja, hogy az ország jelenleg ugyanabban a metapolitikai korszakban van-e, mint korábban.²⁹ Értelmes emberek eltérő nézeteket vallhatnak egy adott rendszer pontos kezdetéről és végéről, de a tájékozott megfigyelők számára valószínűleg világos, hogy az egyik rendszer melyik általános ponton követi a másikat, valamint az egyes rendszerek alapértékei. Ugyanez mondható el a polarizáció ciklusáról is. Az ország vagy politikailag polarizált, vagy nem; ez egy empirikus kérdés, amelyre többféleképpen is lehet válaszolni, többek között a politéia általános értelmének megállapításával,

²¹ ACKERMAN, *Supra* note at 19,103.

²² *Id.* (azt állítva, hogy az eltérő bánásmód összehangolásához némi "díszes lábmunkára" lenne szükség).

²³ U.S. CONST. amend. XIX.

²⁴ *Id.* módosítás. XX.

²⁵ *Id.* módosítja. XVIII, XXI.

²⁶ *Lásd* William N. Eskridge, Jr. & John Ferejohn, *Super-Statutes*, DUKE50 L.J. (1215,20011217).

²⁷ *Lásd általában* Bruce A. Ackerman, *Transformative Appointments*, 101 HARV. L. REV. 1164 (1988) (kifejtve, hogy a modern Amerikában az alkotmányos változások gyakran az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának "átalakító kinevezései" révén történnek).

²⁸ *Lásd általában* ROBERT JUSTIN LIPKIN, *CONSTITUTIONAL REVOLUTIONS: PRAGMATISM AND THE ROLE OF JUDICIAL REVIEW IN AMERICAN CONSTITUTIONALISM* (2000) (a bírói alkotmányértelmezés átalakító hatásának bemutatása az Egyesült Államokban).

²⁹ *Lásd* BALKIN, *Supra* note at 1,13.

a politikai retorika minőségének és tartalmának értékelése, valamint közvélemény-kutatások végzése, hogy csak néhányat említsünk.

Az ellentmondás akkor jelenik meg, amikor a rezsimek és a polarizáció ciklusait szembeállítjuk Balkin harmadik ciklusával: az alkotmányos rothadás és megújulás ciklusával. Emlékezzünk vissza, hogyan magyarázza Balkin az alkotmányos rothadás jelenségét. Ez akkor következik be, amikor "egy alkotmányos rendszer azon jellemzőinek hanyatlása következik be, amelyek fenntartják azt mind demokráciaként, mind köztársaságként."³⁰ De hogyan mérhetjük megbízhatóan, hogy mikor kezd elrohadni egy alkotmány, mikor támadják a demokráciát, és mennyire köztársasági egy kormányzat?

Itt a kinyilatkoztatás: Balkin ciklusai úgy tűnik, hogy összemosják a leírást a normatívával. Balkin úgy tűnik, hogy az alkotmányos rothadás és megújulás ciklusát leíró gondolatként értelmezi, nem különböztetve meg a rezsimek, valamint a polarizáció és depolarizáció ciklusaitól. A rezsimek és a polarizáció ciklusai azonban az Egyesült Államok alkotmányos politikájának leíró tipológiáját javasolják, míg az alkotmányos rothadás és megújulás ciklusa az alkotmány normatív értékelését kínálja. Az alkotmányos rothadás ciklusának kezdetének és végének azonosítása a demokrácia és talán a republikanizmus normatív vízióját igényli, valamint azt, hogy az alkotmánynak hogyan kellene működnie. A leíró és a normatív közötti határvonal elmosása Balkin számára azonnali haszonnal jár: lehetővé válik, hogy az alkotmányos idő elméletét egy látszólag tekintélyes, független, harmadik féltől származó nézőpontból tárja fel. De ez nem egy független perspektíva, mert Balkinnak saját értékrendjéből kell merítenie annak meghatározásához, hogy mi számít alkotmányos rothadásnak és mikor következett be. Ez különbözik annak meghatározásától, hogy az Egyesült Államok mikor találja magát egyik vagy másik rendszer közepén, vagy mikor a polarizáció vagy depolarizáció időszakában. A leíró és a normatív elmosódása miatt Balkin maga is függő változóvá válik az alkotmányos idő egyenletében.

Van valami még ennél is mélyebben leleplező Balkin beszámolójában az alkotmányos rothadás és megújulás körforgásáról: Balkin lazán elfogadja, hogy az amerikai alkotmány valójában az alkotmányos rothadás és megújulás lehetőségét *is* magában foglalja. Elfogadja, hogy az alkotmány nem zárja ki a demokrácia vagy a republikanizmus hanyatlását, bárhog is határozzuk meg ezeket az elveket. Azt is elfogadja, hogy az alkotmány nem tiltja a demokrácia elleni támadásokat, sőt, elismeri, hogy a támadások lehetségesek, és az amerikai történelemben elő is fordultak. Balkin szerint az alkotmányos rotációnak három korszaka volt³¹, és ez teljesen és maradéktalanul *alkotmányos volt abban az értelemben*, hogy törvényes és elfogadható volt Amerika magasabb rendű törvényeinek kialakítása szempontjából.

Ha Balkinnak igaza van abban, hogy az amerikai alkotmányos időkben létezik az alkotmányos rothadás és megújulás ciklusa - és úgy vélem, ebben a kérdésben igaza van -, akkor itt a következő kinyilatkoztatás: az amerikai alkotmány egy olyan amorális szabályrendszer, ami

³⁰ *Id.* 44.

³¹ *Id.* at (45pontosítva, hogy az alkotmányos rothadás három epizódja az 1850-es évek, az aranykor és a második aranykor volt).

nem hoz előre meghatározott ítéletet arról, hogy mi a helyes vagy helytelen. Ez rávilágít egy további pontra, amely megkülönbözteti az amerikai alkotmányt a világ számos modern alkotmányától. Sok más alkotmány olyan tiltott zónákat hoz létre, amelyek kifejezik és védik a nem tárgyalható alkotmányos értékeiket.³² Amikor az emberek és a politikai szereplők ezekben az országokban meg akarják változtatni ezeket az értékeket, akkor új alkotmány következhet. De nem az Egyesült Államokban: az alkotmányos értékek jobbra vagy rosszabbra változhatnak, az alkotmány pedig mindig a helyén marad.

A. *Alkotmányos nem tárgyalható kérdések*

A módosíthatatlanság és az alkotmányellenes alkotmánymódosítás doktrínája két olyan eszköz a globális alkotmányos eszköztárban, amely védelmet nyújt a Balkin által alkotmányos rothadásnak nevezett jelenséggel szemben. Az első korunk egyik legvitatottabb alkotmányos konstrukciója, és egyre inkább elterjedőben van. Az alkotmánytervezők manapság számos módosíthatatlan szabályt kodifikálnak.³³ Ezek a szabályok jogilag nem módosíthatók, amíg az alkotmány fennáll. Németország például az emberi méltóságot módosíthatatlanná teszi.³⁴ Az algériai,³⁵ a brazil³⁶ és az ukrán³⁷ alkotmányok az alapvető jogokat módosíthatatlanná teszik. Törökországban a szekularizmus, Iránban a ³⁸teokrácia, Kubában ³⁹pedig a szocializmus módosíthatatlan.⁴⁰ A lista még hosszan folytatható: unitarizmus Indonéziában,⁴¹ monarchia Jordániában, ⁴²republikanizmus a

³² Lásd a 34-46. lábjegyzeteket és a kísérő szöveget.

³³ Lásd általában Richard Albert, *Constitutional Handcuffs*, ARIZ42. ST. L.J. 663 (2010) (a megváltoztathatatlan szabályok tipológiájának megalkotása).

³⁴ GG art. 1. cikk (1) bekezdés (Németország) ("Az emberi méltóság sérthetetlen."); *id.* art. 79(3) bekezdés (az 1. cikk módosításának tilalma).

³⁵ ALGERIA CONST. art. 223 ("Az alkotmánymódosítás nem sértheti ... az alapvető szabadságjogokat, az ember és az ..... állampolgárjogait ")

³⁶ C.F. art. 60, § (IV) (Brazília) ("Nem lehet olyan alkotmánymódosítási javaslatot fontolóra venni, amely az ..... egyénijogok és garanciák ..... eltörlésére irányul.").

³⁷ KONSTITUTSIYA UKRAINI [SZÖVETSÉG] art. 157. cikk (Ukr.) (tiltja az olyan módosításokat, amelyek "az emberi és állampolgári jogok és szabadságok eltörlését vagy korlátozását irányozzák elő").

³⁸ TÜRKIYE CUMHURİYETİ ANAYASASI [ÖNKORMÁNYZAT] art. 4 (Türk.) (tiltja az államot világi köztársaságként való működésre felszólító rendelkezések módosítását).

³⁹ ISLAHAT VA TAQYRATI VA TATMIMAH QANUNI ASSASSI [AZ ISLAHAT VA TAQYRATI VA TATMIMAH QANUNI ASSASSI MÓDOSÍTÁSA SZERZŐDÉS] 1368 [1989] art. 177 (Irán) (kimondja, hogy az alkotmány iszlám jellege nem változtatható meg).

⁴⁰ CONSTITUCIÓN DE LA REPÚBLICA [ÖNKORMÁNYZAT] art. 4 (Kuba) ("A szocialista rendszer, amelyet ez az alkotmány megerősít visszavonhatatlan.").

⁴¹ UNDANG-UNDANG DASAR NEGARA REPUBLIK INDONESIA TAHUN 1945 [ALKOTMÁNY] art. 37(5) ("Különösen az Indonéz Köztársaság egységes államformája tekintetében nem lehet módosítást eszközölni.").

⁴² JORDÁNIA ÖNKORMÁNYZATÁNAK CIKKELYE. 126. cikk (2) bekezdés ("A régensség ideje alatt az alkotmánynak a király jogait és a trónöröklést érintő módosítása nem fogadható el.").

Franciaországban,⁴³ a hatalmi ágak szétválasztása Görögországban, az ⁴⁴elnöki ciklusok korlátozása El Salvadorban ⁴⁵és a politikai pluralizmus Portugáliában.⁴⁶ Ez a rövid lista csak ízelítő azokból a szabályokból, amelyeket az alkotmánytervezők módosíthatatlanná tettek.

Ezek a megváltoztathatatlan szabályok néha üres szavak, amelyeket csak a PR-tevékenység érdekében használnak. A Kongói Demokratikus Köztársaság alkotmánya például az emberi jogokat és a polgári szabadságjogokat megváltoztathatatlanak és csorbíthatatlannak nyilvánítja. ⁴⁷ De joggal kételkedhetünk az ország ezen értékek iránti elkötelezettségének erejében, tekintve, hogy autoriter rendszere a világ legkevésbé demokratikus rendszerei közé tartozik.⁴⁸ Jan-Erik Lane politológus ezt "álcázó alkotmánynak" nevezné, egy olyan formális alkotmánynak, amely "óriási távolságot" mutat a valódi alkotmánytól, és "egyáltalán nincs kapcsolata az ország intézményi gyakorlatával".⁴⁹

A bíróságok azonban néha ezeket a megváltoztathatatlan szabályokat nem tárgyalható alkotmányos kötelezettségként érvényesítik. A bíróságok számos országban⁵⁰, bár nem a legtöbb országban,⁵¹ érvényesítették vagy gyakorolták azt a jogkört, hogy érvénytelenítsenek egy olyan alkotmánymódosítást, amely szerintük sért egy megváltoztathatatlan szabályt. A Cseh Köztársaság alkotmánya például megváltoztathatatlaná teszi "a demokratikus jogállam alapvető követelményeit".⁵² Az Alkotmánybíróság ezt a megváltoztathatatlan szabályt úgy értelmezte, hogy az kizárja azt a módosítást, amely az Alkotmánybíróság által javasolt

---

⁴³ 1958 CONST. art. 89 (Fr.) ("A köztársasági államforma nem képezheti semmilyen módosítás tárgyát.")

⁴⁴1975 SYNTAGMA [SZÖVETSÉGI SZERZŐDÉS] art. 110 (Görögország) (amely kimondja, hogy a kormányforma nem vizsgálható felül).

⁴⁵ EL SALVADOR CONSTITUCIÓN [ÖNKORMÁNYZAT] art. 248 (az elnökség "váltkozására" utaló cikkeik módosításának tilalma).

⁴⁶ CONSTITUIÇÃO DA REPÚBLICA PORTUGUESA art. 288(i), angol fordítás elérhető a <https://dre.pt/constitution-of-the-portuguese-republic> oldalon ("Az alkotmánymódosító törvények tiszteletben tartják . . . [p]luralista véleménynyilvánítást és a politikai szerveződést, beleértve a politikai pártokat, valamint a demokratikus ellenzékhez való jogot").

⁴⁷ A KONGÓI KÖZTÁRSASÁGI SZÖVETSÉGI SZÖVETSÉGI ÖNKORMÁNYZAT alkotmánya, 1. cikk. 220 ("Minden olyan alkotmánymódosítás, amelynek célja az állampolgárok jogainak és szabadságjogainak csökkentése, az Alkotmányt módosítja. . . .személyformálisan tilos.")

⁴⁸ *Lásd* THE ECONOMIST INTELLIGENCE UNIT, DEMOCRACY INDEX 2020: BETEGSÉGBEN ÉS BETEGSÉGBEN HEALTH? tbl13.2 (2021) (a Kongói Demokratikus Köztársaságot az országok167 közül az utolsó előtti helyre sorolta, és tekintélyelvűnek minősítette).

⁴⁹ JAN-ERIK LANE, CONSTITUTIONS AND POLITICAL THEORY (452d ed. 2011).

⁵⁰ *Lásd* YANIV ROZNAI, UNCONSTITUTIONAL CONSTITUTIONAL AMENDMENTS: A HATÁROK MÓDOSÍTÁSI HATÁSKÖR 197-200 (2017).

⁵¹ *Lásd* Richard Albert, Malkhaz Nakashidze & Tarik Olcay, *The Formalist Resistance to Unconstitutional Constitutional Amendments*, 70 HASTINGS L.J. 639, 647 (2019) ("[T]it is a strong front of resistance to the doctrine of unconstitutional amendment around the world").

⁵² Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České Republiky [A Cseh Köztársaság alkotmánya] art. 9(2).

a képviselőház megbízási ideje.⁵³ A Bíróság megsemmisítette a módosítást, és érvénytelenítette az elnöknek a kamarai új választások kiírásáról szóló határozatát.⁵⁴ A Bíróság szerint ez a mandátumrövidítő módosítás sértette a demokrácia alapvető garanciáját, amelyet az alkotmány megváltoztathatatlansági szabálya véd.⁵⁵

A bíróságok néha még ennél is tovább mentek. Olyan esetekben is feltételezték a nem tárgyalható alkotmányos kötelezettségvállalások létezését, amikor ezek a kötelezettségvállalások nem kodifikáltak módosításra alkalmatlanként, és nem is szerepelnek az alkotmány szövegében. Vegyük például az indiai alkotmányt, amely egyetlen szabályt sem tesz módosíthatatlanná; az alkotmány szövege szerint minden módosítható a módosítási eljárásokkal.⁵⁶ Az indiai legfelsőbb bíróság mégis megalkotta az alkotmány "alapszerkezetének" fogalmát, azt az elképzelést, hogy az alkotmány szervező logikája megakadályozza, hogy a politikai szereplők olyan módosításokat fogadjanak el, amelyek erőszakot tennének az alkotmány tervezetén.⁵⁷ Azt, hogy pontosan mi képezi az indiai alkotmány "alapstruktúrájának" részét, az alkotmány nem sorolja fel. Ehelyett a bíróság saját alkotmányértelmezéséből származik.⁵⁸ A bíróság ezt az alapszerkezeti doktrínát arra használta fel, hogy érvénytelenítse azokat az eljárási szempontból tökéletes módosításokat, amelyek aláássák azokat az alkotmányos kötelezettségeket, amelyeket a bíróság az indiai alkotmány szerves részének tekint.⁵⁹

Más alkotmányok is néha a harcok demokrácia stratégiáját alkalmazzák a liberális demokratikus értékek védelme érdekében. E stratégia keretében a demokratikus országok illiberális lépéseket tesznek a demokrácia elleni támadási kísérletek leküzdésére.⁶⁰ Képzelnék el például, hogy egy politikai párt azzal az ígérettel jelentkezik a németországi választásokon való részvételre, hogy választott diktatúrát hoz létre. Valószínű, hogy a német szövetségi alkotmánybíróság alkotmányos hatáskörére hivatkozva betiltaná a pártot még azelőtt, hogy az elindulna a versenyben. A német alkotmány ezt a rendkívüli jogkört a bíróságra ruházza: "Azok a pártok, amelyek céljaik vagy híveik magatartása miatt a szabad demokratikus alaprend aláadására vagy megszüntetésére, illetve a Szövetségi Köztársaság létének veszélyeztetésére törekednek...".

---

⁵³ Lásd Nález Ústavního soudu ze dne 10.09.2009 (ÚS) [Az Alkotmánybíróság 2009/10., szeptemberi határozata], sp.zn. ÚS 27/09 (cseh).

⁵⁴ Lásd *id.*

⁵⁵ Lásd *id.* (kifejtve, hogy "a jogalkotót kötik bizonyos alapvető értékek, amelyeket az Alkotmány érinthetetlennek nyilvánít", és "ezen elvek egyikének eltávolítása . . . nem lehetne másként értelmezni, mint ennek az alkotmányos állapotnak mint olyannak az eltávolítását").

⁵⁶ India Const. art. cl. 368,1.

⁵⁷ Lásd Kesavananda Bharati Sripadagalvaru kontra Kerala állam, (1973) SCR (Supp) 1, 43 (India) (az "alapszerkezet" néhány elemének felvázolása és annak kifejtése, hogy ez a szerkezet "kiemelkedő jelentőségű" és "semmilyen módosítással nem semmisíthető meg").

⁵⁸ Lásd *id.*

⁵⁹ Lásd *Minerva Mills Ltd. v. Union of India*, (1981) 1 SCR 206, 206 (India) (az Alkotmány (negyvenkettedik módosítás) 55törvény szakaszainak és 4 szakaszainak érvénytelenítése, megállapítva, hogy az "lerombolja azokat a pilléreket, amelyeken a preambulum nyugszik").

⁶⁰ Lásd JAN-WERNER MÜLLER, *Militant Democracy*, in THE OXFORD HANDBOOK OF COMPARATIVE CONSTITUTIONAL LAW (1253, Michel 1253 Rosenfeld & Sajó András szerk., 2012).

Németország alkotmányellenes. Az alkotmányellenesség kérdésében a szövetségi alkotmánybíróság dönt. ⁶¹ A pártok betiltása gyakori Európában, ahol különböző okokból több országban is betiltották a pártokat, többek között Ausztriában, Belgiumban, Bulgáriában, Horvátországban, a Cseh Köztársaságban, Franciaországban, Németországban, Görögországban, Olaszországban, Lettországon, Litvániában, Moldovában, Hollandiában, Norvégiában, Romániában, Szlovákiában, Spanyolországban, Törökországban, az Egyesült Királyságban és Ukrajnában.⁶² A militáns demokrácia tehát biztonsági szelep lehet a demokrácia védelmében.

Ez a három stratégia - a megváltoztathatatlan, az alkotmánymódosítás alkotmányellenes doktrínája és a harcos demokrácia - nem tökéletes. Természetesen manipulálhatók, és nem demokratikus célokra is felhasználhatók. De vegyük észre a kontrasztot: sok más alkotmánynak számos olyan stratégia áll rendelkezésére, amely csökkenti, lassítja vagy teljesen megakadályozza az alkotmányos rothadás kialakulását. És amikor a világ számos alkotmánya elfogadhatatlanná válik a politikai osztály számára, általában egy teljesen új alkotmánnyal váltják fel. Nem így az Egyesült Államokban.

B. *Az alkotmányos választás politikája*

Az Egyesült Államok alkotmánya jelenleg egyetlen szabályt sem tesz formálisan módosíthatatlanná, és a szövetségi bíróságok sem fogadták el az alkotmányellenes alkotmánymódosítás doktrínáját, és a militáns demokrácia stratégiájának nincs megfelelője. Az Egyesült Államokban az alkotmányos nem tárgyalható szabályok helyett minden az asztalon van; bármi változhat, és semmi sem abszolút. Ez hatással van Balkin alkotmányos idő elméletére: az Egyesült Államokban várható, hogy időről időre bekövetkezik az alkotmányos rotáció, és ez összhangban van az alkotmány felépítésével. Egy nagyobb pont azonban hiányzik Balkin elemzéséből, amely az alkotmányos rothadás és az alkotmányos megújulás ciklusát vizsgálja. Ez egy olyan pont, amely mind a preferenciáról, mind a definícióról szól: az alkotmányos választás amerikai hagyományában teljesen elfogadható, hogy a politikai szereplők és az emberek azt az utat választják, amit Balkin "alkotmányos rothadésként" definiál, mert ők ezt akár "alkotmányos megújulásnak" is tekinthetik. Hadd magyarázzam el, hogy ez miért alapvető jellemzője az amerikai alkotmánynak.

Balkin szerint az Egyesült Államok jelenleg az alkotmányos rothadás időszakában van, és arra vár, hogy a demokrácia és a republikanizmus ezzel járó hanyatlását az alkotmányos megújulás időszakával megfordítsa.⁶³ Balkin számos olyan strukturális alkotmányos eszközt azonosít, amelyek az alkotmányos rothadás ellen léteznek, köztük a föderalizmust, a nemzeti hatáskörök szétválasztását, a fékek és ellensúlyok rendszerét,

⁶¹ GG, cikk. 21. cikk (2) bekezdés (német).

⁶² Lásd Fernando Casal Bértoa & Angela Bourne, *Prescribing Democracy? Party Proscription and Party System Stability in Germany, Spain and Turkey*, EUR56. J. POL. RSCH. 440, 443-46 tbl.1 (2017) (az egyes európai országokban betiltott politikai pártok listájának katalógizálása).

⁶³ BALKIN, *supra* note 1, 44-49. o. (azzal érvelve, hogy a személyes vagyonra való törekvés és a csak kisszámú befolyásos személy kiszolgálásához fűződő növekvő érdek "a demokrácia és a köztársaságiság [hanyatlását] okozza", ami alkotmányos rothadáshoz vezet).

szakaszos választások, meghatározott ciklusok és független bírák.⁶⁴ Balkin szerint ezek az alkotmányos eszközök "biztosítási kötvényt jelentenek az olyan köztársaságok számára",⁶⁵ mint az Egyesült Államok.

Tudjuk, hogy ezen eszközök némelyike - nevezetesen az elnöki rendszer lényege - külföldön sem védte meg a köztársaságokat az alkotmányos rothadástól. Ez Juan Linz munkájának központi tanítása. Ő kimutatta, hogy az elnöki rendszerek kevésbé stabilak, mint a parlamentáris rendszerek, különösen a mély politikai hasadásokkal⁶⁶ rendelkező országokban - nem úgy, mint a mai Egyesült Államok, ahogy Balkin a polarizáció és depolarizáció ciklusára hivatkozva kifejti. Linz az elnöki rendszerek két fő hiányosságát emeli ki. Először is, az elnök népszavazási legitimációja a hatalom "személyessé válásához" vezet,⁶⁷ ami a karizmatikus vezetőket részesíti előnyben, akik körül személyi kultusz kialakulásának veszélye áll fenn. Másodszer pedig a határozott ciklusok nem teszik lehetővé a "folyamatos kiigazításokat, amelyeket az események megkövetelhetnek"⁶⁸, és ehelyett az ideológiában és az identitásban éles töréseket hozhatnak egyik vezetőről a másikra, nemcsak a határozott ciklus végén, hanem ami talán még problematikusabb, a demokratikus legitimációval nem rendelkező vezetőt eredményező, féldős utódlások során.

Az Egyesült Államokban ezek az eszközök nem akadályozzák meg az alkotmányos rothadást. Ehelyett egészen más célt szolgálnak: megnehezítik az intézményi konszolidációt.⁶⁹

Az intézményi konszolidáció megértéséhez először is meg kell értenünk, hogy az amerikai alkotmányos politika alaphelyzete az intézményi konfliktus. A föderalizmus, a nemzeti hatalmak szétválasztása, a fékek és ellensúlyok, a szakaszos választások, a határozott ciklusok és a független bírák az alapítói tervezet kulcsfontosságú elemei, amelyek célja a hatalom szétszórása, a hatalom egyetlen ág vagy szereplő kezében történő koncentráció lehetőségének megghiúsítása, valamint vétókapuk elhelyezése a hétköznapi és alkotmányos politikában. Milyen céllal? Hogy lelassítsák egy vezető, egy párt vagy egy érdekcsoport menetelését a közhatalmi apparátusok feletti ellenőrzés megszerzése felé.

Ezzel szemben az intézményi konszolidáció akkor következik be, amikor ezek a különböző szereplők és az emberek érdekei közelednek egymáshoz, és ezt követően alkotmányos szintű intézkedésekben fejezik ki egyetértésüket, beleértve új, mérőföldkőnek számító törvények elfogadását, az elnöki kinevezések széleskörű megerősítését, az országos és állami választások megnyerését és az amerikai alkotmány módosítását.

---

⁶⁴ *Id.* 48.

⁶⁵ *Id.* ("[A]z Egyesült Államok alkotmányához hasonló alkotmány lényege, hogy olyan rendszert hozzon létre, amely, még ha a legjobb időkben nehézkes is, képes pufferelni magát a legrosszabb időkben.").

⁶⁶ Juan J. Linz, *The Perils of Presidentialism*, J. DEMOCRACY Winter 1990, 51, 52. o. (összehasonlítja a parlamentáris és elnöki rendszereket a történelem során, és arra a következtetésre jut, hogy "a parlamentarizmus általában jobb reményt nyújt a demokrácia megőrzésére").

⁶⁷ *Id.* at (54) megjegyezve, hogy a hatalom megszemélyesítésének tendenciái akkor is előfordulnak, ha "az elnöki alkotmányok . . . a hatalom megszemélyesítésével szembeni mélyéletes gyanakvást tükrözik").

⁶⁸ *Id.*

⁶⁹ Lásd Richard Albert, *America's Amoral Constitution*, AM70. U. L. REV. 773,805 (2021) (leírva, hogy ezek az eszközök "intézményi konfliktus kirobbantására szolgálnak").

Most már értjük, hogy az amerikai alkotmányos politikában miért figyelemre méltó teljesítmény sikeresen eligazodni ebben a labirintusban, és végül megszilárdítani a hatalmat. Nehéz dolog ez. És nem rendszeresen történik meg. Gondoljunk csak az alkotmány módosításának nehézségére. Az amerikai történelem során szó szerint több ezer módosítást terjesztettek elő, de csak huszonhetet hagyott jóvá a Kongresszus kétharmada és az államok háromnegyede,⁷⁰ és még ez a szám is túlzás lehet, ha figyelembe vesszük néhány módosítás eljárási szabálytalanságát.⁷¹

Az intézményi konszolidáció elérése az Egyesült Államokban a legitimitás saját forrása. Következésképpen nem a megállapodás tárgya, hanem maga a megállapodás számít. A politikai szereplők és az emberek bármilyen témában elérhetik az intézményi konszolidációt - legyen az jó vagy rossz, igazságos vagy rossz -, és az Alkotmány érvényes választásként fogja kezelni. Az Egyesült Államokban semmilyen tárgyi akadály nem áll az alkotmányos választás útjában. Minden választás nyitva áll a politikai szereplők és az emberek előtt. Az egyetlen akadály az intézményi konszolidáció eléréséhez vezető bonyolult és nehézkes út.

Az Egyesült Államokban az alkotmányos választás politikája mögött meghúzódó mélyebb értelem talán nem az, amit az amerikai liberális demokrácia védelmezői hazájuknak kívánnak: az amerikai alkotmányosság első számú elve az amoralitás. Lehet, hogy ami ma helyes, az ma uralkodó, de holnap már nem, ahogyan azok az értékek is előtérbe kerülhetnek, amelyeket valaki esetleg helytelennek tart. És ez megengedett és alkotmányos, mert az amerikai alkotmány mindenekelőtt az egyetértésre, nem pedig a tartalomra irányul. Az alkotmány szerint nincs jó vagy rossz. Az alkotmányos felsőbbrendűségért folytatott harcnak csak nyertesei és vesztesei vannak.

Balkin mintha felismerné, hogy az Alkotmány a választási lehetőségek teljes skálája előtt nyitva áll, amikor az alkotmányos rothadás jelenlegi időszakára kínálja fel megoldását. Árulkodó módon a válasza nem az, hogy az Alkotmány nem engedi meg a demokrácia vagy a republikanizmus elleni támadásokat. Nem is az a válasza, hogy a bíróságok fogják megmenteni a köztársaságot. Ehelyett egy olyan jövőt vizionál, ahol "az alkotmányos rothadás annyira megundorítja az amerikaiakat, hogy mindkét pártban reformmozgalmak alakulnak ki".⁷² Balkin számára a megváltás a népi politikából ered, abból, hogy az emberek képviselőikkel és képviselőiken keresztül fellépve elérik a depolarizációs időszakát.⁷³ És ez a depolarizációs időszak "megteremtí a két pártkoalíciót keresztező új politikai kezdeményezések lehetőségét, valamint a jó kormányzati reformok lehetőségét".⁷⁴

⁷⁰ Lásd Kathleen M. Sullivan, *Alkotmányos állandóság*: CARDOZO 17 L. REV. 691,692 (1996) (konkrétan megállapítva, hogy a módosításokat 11,000 javasolták, harminchárom kapott kongresszusi szupertöbbséget, és csak huszonhetet ratifikáltak az államok).

⁷¹ Lásd általában Thomas B. Colby, *Originalism and the Ratification of the Fourteenth Amendment*, 107 NW. U. L. REV. 1627 (2013) (a tizennegyedik módosítás ratifikálásának rendhagyó folyamatát ismertette).

⁷² BALKIN, *Supra* note at 1,171.

⁷³ *Id.*

⁷⁴ *Id.*

Az alkotmányos rothadásból tehát a politika jelenti a kiutat - a harmadik út politikájának kidolgozása, innovatív platformok létrehozása és a választások megnyerése, hogy áttörjük a polarizáció jelenlegi körforgását. Más szóval, Balkin számára ez a politika minden irányban. Az amerikai alkotmány strukturálja ezeket a politikákat, de nem hoz létre tiltott zónákat, sem az alkotmányos rothadás megelőzésére, sem az alkotmányos megújulás katalizálására.

Egyszerűen fogalmazhatunk: az amerikai alkotmány elfogadja a demokratikus hanyatlás vagy a köztársasági hanyatlás lehetőségét. Az alkotmány az alkotmányos rothadás és megújulás ciklusán megy keresztül, és mind a rothadás, mind a megújulás egyformán elfogadható az alkotmányos választás eredménysemleges kultúrájában az Egyesült Államokban. Az Alkotmány tehát öntudatosan úgy dönt, hogy nem védi meg sem a demokráciát, sem a republikanizmust a támadástól, és ehelyett agnosztikusan tekint az alkotmányos célokra.

III. ALKOTMÁNYOS TISZTELET

Érdeemes végigkövetni az eddig megtett utat. Azzal kezdtük, hogy megjegyeztük, hogy az amerikai alkotmány kora lehetővé tette, hogy a Balkin által azonosított három változási ciklus többszörös váltakozását megfigyeljük, ami a legtöbb más alkotmány esetében nem lehetséges. A két évszázados amerikai alkotmánnyal ellentétben, amely mindhárom ciklust túlélte, más alkotmányokat rendszerint új alkotmány létrehozásával váltanak fel, amikor a rezsimek, a polarizáció, valamint az alkotmányos rothadás és megújulás ciklusainak konvergenciáján mennek keresztül.

Az Egyesült Államok nem veti el saját alkotmányát. Tovább fut, igaz, hogy a maga idejében, de mégis fut, anélkül, hogy egy új, magasabb rendű törvény megalkotását fontolgatná. Az alkotmányos időnek ebben az amerikai modelljében az alkotmány elviseli az ingadozásokat a legmagasabb magasságoktól a legalacsonyabb mélységekig, túléli a kisebb és nagyobb válságokat és sokkokat, és mindezt úgy, hogy az alkotmányos változások politikája a rezsimek, a polarizáció és depolarizáció, valamint az alkotmányos rothadás és megújulás három ciklusán keresztül forog. Még akkor is, amikor az alkotmányos idő az országot alkotmányos rothadásba húzza, a politikai válasz nem az, hogy új alkotmányt írnak; hanem az, hogy átvészelik a demokrácia és a republikanizmus elleni támadásokat, és abban reménykednek, hogy a politika valamikor katalizálja az alkotmányos megújulás időszakát. Mint mindig, az alkotmány szilárdan a helyén marad, és nem gondolkodnak azon, hogy szakítsanak az idővel és új szöveget írjanak. Ez az amerikai alkotmányos valóság felvet egy lényeges kérdést: miért marad mindezek ellenére az alkotmány sértetlen? Ez az a téma, amelyre most rátérünk.

A. *Az alkotmány mint eszköz*

Az alkotmány gyakran csak eszköz a cél eléréséhez. A politikai szereplők egy problémával találkoznak, és azt egy új alkotmányozási projekt elindításával igyekeznek megoldani. Niger országában például a probléma a következő volt

erőszakos puccsok, amelyek megzavarták a kormányzást és megosztották az országot.⁷⁵ Az ország és az emberek új kezdetének reményében a politikai szereplők új, békéltető alkotmányt fogadtak el, hogy segítsenek békét teremteni a korábban harcoló felek között.⁷⁶ Az új nigériai alkotmányt egyetlen fő célt tartottak szem előtt: a korábbi konfliktusok enyhítését és az ország egységének megteremtését. A problémából lehetőség lett.

Vegyük a kanadai esetet is. Kanadában a többnemzetiségű, többnyelvű és többjurális állam irányításának eszköze az ország alapító alkotmányos dokumentuma volt, a Ez az 1867.⁷⁷ alapító alku nem tartott lépést Kanada modern társadalmának fejlődésével, ezért az alkotmányt jelentős megújítási aktusokban frissítették, beleértve az 1982-es rendkívüli alkotmányozási epizódot, amely egy új alkotmányos dokumentumban csúcsonyult ki.⁷⁸ Ezt követően a politikai szereplők felismerték, hogy még több változtatásra van szükség ahhoz, hogy megfeleljenek ennek a bonyolult multinacionális államnak, ezért két figyelemre méltó erőfeszítést tettek az alkotmány átfogó reformjára.⁷⁹ Bár mind az 1987-es Meech Lake-i megállapodás, mind az 1992-es Charlottetown-i megállapodás nem nyerte el a ratifikációt Kanada nehézkes szövetségi alkotmánymódosítási struktúrájában, ⁸⁰ezek az erőfeszítések jól mutatják, hogy Kanadában hajlandóak az alkotmányt társadalmi célok szolgálatában átalakítani.

Kanada és Niger esete nem rendhagyó. Ha egy alkotmány már nem szolgálja azokat a célokat, amelyekre irányul, a politikai szereplők nemigen haboznak lecserélni azt. Az alkotmányozás természetesen nem kockázatmentes, de a politikai szereplők nem zárkoznak el tőle. 1789 óta a politikai szereplők világszerte több mint 900 alkotmányt hoztak létre 220 különböző nemzetállam számára.⁸¹

Ha van valami, amit a politikai szereplők gyakran csinálnak, az az új alkotmányok megírása. És ezt sokféle okból teszik - például egy forradalmi függetlenségi mozgalom keretében, mint az 1950-es indiai alkotmány esetében;⁸²

---

⁷⁵ Lásd általában Mamoudou Gazibo, *Niger: l'Usure Progressive d'un Régime Militaire* [Niger: The Gradual Attrition of a Military Regime], 101 AFRIQUE CONTEMPORAINE (291999).

⁷⁶ CONSTITUTION DE LA VÈME RÉPUBLIQUE (1999), arts. 140-41. cikk (Niger) (amnesztiát biztosít a 1996puccsok1999 szerzőinek).

⁷⁷ Constitution Act, &1867,30 Vict31., c (3UK), reprinted in R.S.C. app 1985,II, no (5Can.).

⁷⁸ Alkotmánytörvény, amely a Kanadáról szóló törvény B. 1982.jegyzéke, c (1982,11Egyesült Királyság).

⁷⁹ Az alkotmányreformra irányuló kanadai erőfeszítések modern kori történetét lásd általában PETER H. RUSSELL, ALKOTMÁNYOS ODÜSSZEIA: VÁLHATNAK-E A KANADAIK SZUVERÉN NÉPÉ? (3. kiadás, 2004).

⁸⁰ Lásd Richard Albert, *The Conventions of Constitutional Amendment in Canada*, OSGOODE53 HALL L.J. 404-09399, (2016).

⁸¹ Tom Ginsburg, *Written Constitutions Around the World*, INSIGHTS ON L. & SOC'Y, Spring at 2015,4,4.

⁸² Lásd általában ARUN K. THIRUVENGADAM, INDIA ALKOTMÁNYA: A CONTEXTUAL ANALYSIS (2017) (az indiai alkotmány megalapításának és fejlődésének ismertetése).

a diktatúrából a demokráciába való átmenet során, mint az 1978-as spanyol alkotmányban;⁸³ az ország új politikai és gazdasági irányvonalának hivatalossá tételére, mint az 1982-es kínai alkotmányban;⁸⁴ vagy a több alkotmányszöveg egyetlen fő alkotmányszövegbe való konszolidálására irányuló törekvéssel együtt, mint a finn alkotmányban Ez2000.⁸⁵ egyszerűen része egy ország életének.

B. *Az alkotmány mint cél*

Az Egyesült Államokban másképp mennek a dolgok, jobb híján. Az évtizedes tapasztalatok azt mutatják, hogy nincs étvágy az alkotmánymódosításra, nemhogy az alkotmány teljes lecserélésére, még akkor sem, ha az alkotmány már nem felel meg a helyesnek vélt értékeknek, és még akkor sem, ha az alkotmány már nem hozza azokat az eredményeket, amelyeket egyesek szerint kellene. Ez az amerikai gyakorlat rávilágít az amerikai alkotmány és sok más alkotmány közötti alapvető különbségre: az Egyesült Államokban az alkotmány *egyszerre* eszköz és cél.

Az Egyesült Államok alkotmányának megszűnése kezdettől fogva része volt a tervnek. Az új alkotmány természetesen segítené az új köztársaságot a gazdasági unió megerősítésére irányuló törekvéseinek megvalósításában. De az erős és sikeres köztársaság sarokköve az volt, hogy az Alkotmányt a lehető leghosszabb ideig, talán örökre megőrizték. E terv előmozdítása érdekében James Madison az általa alkotmányos "tiszteletnek" nevezett kultúrát,⁸⁶ az alkotmány iránti tiszteletet és lojalitást kívánta ápolni. Madison a tiszteletet az alkotmány sikerének kulcsfontosságú tulajdonságának tekintette. Számára egy tisztelt alkotmány stabilabb rendszert eredményezne, amelynek kodifikált alkotmánya nagyobb valószínűséggel maradna fenn.⁸⁷ A tisztelet ritkán történő módosításokkal járt, hogy a szöveg a lehető legközelebb maradjon az eredetihez.⁸⁸ A félelem az volt, hogy a módosítási mánia azt a benyomást kelti, hogy az eredeti szöveg hibás, és ez a hibás benyomás viszont aláássa Madison elképzelését az új alkotmány növekvő tiszteletéről.⁸⁹

Madison nem volt ellenvetés nélkül a tisztelt alkotmányt preferálta. Amit Madison erénynek tekintett, azt Thomas Jefferson bűnnek látta. Jefferson aggódott, hogy az alkotmány tisztelete ellenállóvá tenné az alkotmányt a

---

⁸³ *Lásd általában* VICTOR FERRERES COMELLA, THE CONSTITUTION OF SPAIN: A CONTEXTUAL ANALYSIS (2013) (a spanyol alkotmánytörténet, értelmezés és politika leírása).

⁸⁴ *Lásd általában* QIANFAN ZHANG, THE CONSTITUTION OF CHINA: A CONTEXTUAL ANALYSIS (2012) (a kínai alkotmány történelmi és modern alapjainak leírása).

⁸⁵ *Lásd általában* JAAKKO HUSA, THE CONSTITUTION OF FINLAND: A CONTEXTUAL ANALYSIS (2011) (a finn alkotmány alapvető jellemzőinek és alapjainak ismertetése).

⁸⁶ THE FEDERALIST NO. at (49,340 James Madison) (Jacob E. Cooke szerk., 1961).

⁸⁷ *Id.*

⁸⁸ *Id.*

⁸⁹ *Id.* ("[A]mivel minden, a néphez intézett fellebbezés a kormány valamilyen hibájára utalna, a gyakori fellebbezések nagymértékben megfosztanák a kormányt ... tiszteletétől").

változások, ahogy az idő és a tapasztalatok feltárták a módosítások szükségességét.⁹⁰ Jefferson számára az alkotmánytisztelet a szöveg dicsőítéséből vagy meggondolatlan csodálatából nőtt ki. Jefferson így magyarázta a problémát: "Egyesek szenteskedő tisztelettel tekintenek az alkotmányokra, és úgy vélik, hogy azok, mint a szövetség íve, túl szentek ahhoz, hogy megérintsék őket. Az előző korszak embereinek több mint emberi bölcsességet tulajdonítanak, és azt feltételezik, hogy amit ők tettek, az nem módosítható."⁹¹ De valami mást kívánt az új amerikai alkotmánynak: "Természetesen nem vagyok a törvények és alkotmányok gyakori és kipróbálatlan változtatásának híve, de azt is tudom, hogy a törvények és intézményeknek együtt kell járniuk az emberi elme fejlődésével."⁹² Jefferson szerint tehát az alkotmányt nem szabad tisztelni, mert ezzel azt kockáztatnánk, hogy még akkor is elriasztanánk az alkotmányos változtatásokat, amikor azok szükségesek: "Éppúgy megkövetelhetnénk az embertől, hogy még mindig azt a kabátot viselje, amely kisfiúként ráillett, mint a civilizált társadalomtól, hogy örökké a barbár őseik szabályai szerint éljen."⁹³ Jefferson előre látta azt a kockázatot, amit Madison nem: az alkotmánytisztelet politikai kultúrája megnehezítheti az alkotmány megváltoztatását.

Az alkotmánytiszteletből fakadó bajok megelőzésére Jefferson megoldást javasolt. Az alkotmány rendszeres újraírását szorgalmazta, hogy minden nemzedék a saját igényeinek, preferenciáinak és értékeinek megfelelően aktualizálhassa az alkotmányt. Megmagyarázza javaslatának alapját:

[L]javatkozzunk bele az alkotmányunkba, hogy azt meghatározott időszakokként felülvizsgáljuk. Hogy melyek legyenek ezek az időszakok, azt maga a természet jelzi. Az európai halandósági táblázatok szerint a bármely időpontban élő felnőttek többsége körülbelül tizenkilenc év múlva halott lesz. Ennek az időszaknak a végén tehát egy új többség lép a helyére; vagy más szóval, egy új nemzedék. Minden egyes nemzedék ugyanolyan független az előzőtől, mint amilyen független volt az összes korábbi nemzedéktől. Jogában áll tehát hozzájuk hasonlóan megválasztani magának azt a kormányformát, amelyről úgy véli, hogy a legjobban elősegíti saját boldogságát; következésképpen, hogy az elődeitől kapott kormányformát hozzáigazítsa a körülményekhez, amelyekben találja magát; és az emberiség békéje és javára szolgál, hogy az alkotmány tizenkilenc-húszévente ünnepélyes lehetőséget biztosítson erre; hogy azt rendszeres javításokkal nemzedékről nemzedékre lehessen továbbadni az idők végezetéig, ha valami emberi dolog ilyen sokáig kitarthat.⁹⁴

⁹⁰ *Lásd* Thomas Jefferson levele Samuel Kerchevalnak (181612., július), *in* THE 10 WRITINGS OF THOMAS JEFFERSON: 1816-1826, 37-45. o. (Paul Leicester Ford szerk., New York,

G.P. Putnam's Sons 1899) ("Ahogy [az emberi elme] egyre fejlettebbé, felvilágosultabbá válik, ahogy új felfedezések születnek, új igazságok tárulnak fel, és ahogy a körülmények változásával a szokások és a vélemények is változnak, az intézményeknek is fejlődniük kell, és lépést kell tartaniuk a korrall.").

⁹¹ *Id.* 42.

⁹² *Id.* 42-43.

⁹³ *Id.* 43.

⁹⁴ *Id.*

Jefferson elvesztette ezt a csatát. Az Alkotmányt nem húszévente írták újra, hanem megtartotta tartalmát és szerkezetét, bár természetesen időről időre módosították, bár korához és a Kongresszusban benyújtott alkotmánymódosítási javaslatok számához képest csak ritkán.⁹⁵

Jeffersonnak azonban igaza volt abban, hogy az alkotmánytisztelet visszatartja az alkotmányos változásokat. Egy nemrégiben készült tanulmány megerősíti, hogy az amerikaiak az alkotmány tisztelete miatt kevésbé támogatják az alkotmány módosítását.⁹⁶ Ez erős bizonyítéka az alkotmánnyal szembeni "status quo elfogultságnak". Az amerikaiak alkotmánytisztelete csökkenti az alkotmánymódosítás valószínűségét - akár a szöveg megváltoztatásával, akár az alkotmány helyettesítésével -, mivel az alkotmány megváltoztatását az alapító terv és maguk az alapítók aláírásának tekintik.⁹⁷

Térjünk vissza az alkotmányos időbe. Az alkotmány tisztelete a kimondatlan előfeltétele Balkin amerikai alkotmányos idő elméletének. Az alkotmánytisztelet teszi az alkotmányt tartóssá, és ez hosszú időhorizontot teremt ahhoz, hogy a változások három ciklusa többször is megforduljon ugyanazon alkotmányszöveg alatt. A rendszerek változnak, ahogyan a polarizáció mértéke is, és így a demokratikus és republikánus értékek jellege és terjedelme is. Az alkotmány azonban marad, bár nem feltétlenül azért, mert annak kellene maradnia. Az alkotmánytisztelet önerősítő jelensége miatt marad. Az amerikaiak tisztelik az alkotmányukat, ezért nem cserélik le, és minél tovább tart, annál jobban tisztelik. Ahogy a tisztelet növekszik, az amerikaiak számára egyre nehezebbé válik az, amit a világ számos országa rendszeresen megtesz: frissítik vagy lecserélik az alkotmányt, hogy lépést tartson az emberek változó nézeteivel és értékeivel. Az amerikai alkotmányt más módon frissítik, nevezetesen bírói értelmezéssel és alkotmányon kívüli eszközökkel, amelyek nem tükröződnek az alkotmány szövegében. Az alkotmányfrissítés e két módja a demokratikus legitimitáció problémáival küzdhet. Az azonban biztos, hogy e kétféle stratégia nem használható az alkotmány "beidegződött" részeinek - például a kongresszusi képviselő, a Választási Kollégium, az elnöki vétó, a határozott időtartam, az egyenlő választójogról szóló klauzula és maga az V. cikk - frissítésére.⁹⁸ Az Alkotmány tehát továbbra is működik, egyrészt mint eszköz a cél eléréséhez, másrészt - ahogy Madison remélte - mint maga a cél.

⁹⁵ Sullivan, *Supra* note at 70,692.

⁹⁶ James R. Zink & Christopher T. Dawes, *The Dead Hand of the Past? Toward an Understanding of "Constitutional Veneration"*, 38 POL. BEHAV. 535, 556 (2016) ("Különösen szövetségi szinten az eredményeink arra utalnak, hogy sokan implicit módon elfogadják a USA alkotmányát, mint olyasvalamit, ami - Jefferson szavaival élve - "túl szent ahhoz, hogy megérintsék").

⁹⁷ Lásd Sanford Levinson, *"Veneration" and Constitutional Change: James Madison Confronts the Possibility of Constitutional Amendment*, 21 TEX. TECH. L. REV. 2443, 2459 (1990) (arra utalva, hogy a tisztelet és a nehézkes módosítási folyamat "a lopakodó és be nem vallott módosítások folyamatához" vezetett).

⁹⁸ Lásd általában SANFORD LEVINSON, *OUR UNDEMOCRATIC CONSTITUTION: WHERE THE AZ ALKOTMÁNY ELROMLIK (ÉS HOGYAN TUDJUK MI, AZ EMBEREK KIJAVÍTANI)* (2006).

KÖVETKEZTETÉS: A VEGYES HATÁS A
AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK ALKOTMÁNYA

Az amerikai alkotmány egyedül áll a világon, mint az alkotmányos szuperhosszúság ritka "példája".⁹⁹ Nincs még egy olyan alkotmány, amely ilyen hosszú ideig fennmaradt volna. Természetesen elvárható lenne, hogy az első vagy legrégebbi alkotmány bizonyos hatást gyakoroljon az utána következőkre. Így van ez, az Alkotmány jelentős befolyást gyakorolt megalkotása óta, és a világ minden régiójában hatással volt az alkotmánytervezőkre.¹⁰⁰ Alexis de Tocqueville politikai teoretikus egyszer "a valaha létezett legtökéletesebb szövetségi alkotmánynak" nevezte¹⁰¹, míg George Billias történész az amerikai alkotmányosságot "az ország legnagyobb ajándékának nevezte az emberi szabadság számára".¹⁰²

Az alkotmány kétszázadik évfordulója óta azonban az alkotmány befolyása külföldön csökkent.¹⁰³ Még az amerikaiak is felismerték, hogy az Alkotmány már nem lehet az a modell, amely egykor a világ számára volt. A néhai Ruth Bader Ginsburg, az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának bírójának egyszer azt tanácsolta az alkotmánytervezőknek, hogy "ha [ma] alkotmányt készítenék, nem az amerikai alkotmányt nézném".¹⁰⁴ Bruce Ackerman alkotmánytudós pedig azt tanácsolta az alkotmányos demokráciáknak, hogy az amerikai típusú elnöki rendszert ne vegyék át a német típusú parlamentarizmus javára.¹⁰⁵ Az alkotmány doktrína és tervezés szempontjából ma már globálisan is kilóg a sorból.

Az amerikai alkotmány azonban már pusztán a fennállása révén is hatással van a világ alkotmányaira. A kitartása maga is azzá válhat, amit más országok igyekeznek lemásolni maguknak. Gondoljunk csak arra, hogy a világ számos kiemelkedő jelenlegi

⁹⁹ ELKINS ET AL. „*supra* note at 5,162.

¹⁰⁰ *Lásd általánosságban: KONSTITÚCIÓSÁG ÉS JOGOK: (Louis Henkin & Albert J. Rosenthal szerk., 1990) (esszéket tartalmaz arról, hogy az amerikai alkotmányos eszmék hogyan hatottak az országokra és régiókra); THE UNITED STATES CONSTITUTION: ITS BIRTH, GROWTH, AND INFLUENCE IN ASIA (J. Barton Starr ed., 1988) (annak megvitatása, hogy "az amerikai kormányzati keret" befolyásolta-e és milyen mértékben "az ázsiai alkotmányok megfogalmazását"); Robert S. Barker, *Constitutionalism in the Americas: A Bicentennial Perspective*, U49. PITT. L. REV. 891 (1988) (annak megvitatása, hogy a U.S. Constitution influenced Latin American constitutions); Albert P. Blaustein, *The Influence of the United States Constitution Abroad*, 12 OKLA. CITY U. L. REV. 435 (1987) (az amerikai alkotmányt "a nemzet legfontosabb exportcikként" jellemzi).*

¹⁰¹ I ALEXIS DE TOCQUEVILLE, *DEMOCRACY IN AMERICA* 210 (Francis Bowen ed., Henry Reeve trans., Dover Publ'ns 2017) (1835).

¹⁰² GEORGE ATHAN BILLIAS, *AMERICAN CONSTITUTIONALISM HEARD ROUND THE WORLD, 1776-1989: A GLOBAL PERSPECTIVE*, xi. o. (2009).

¹⁰³ *Lásd általában David S. Law & Mila Versteeg, The Declining Influence of the United States Constitution*, N87.Y.U. L. REV. 762 (2012).

¹⁰⁴ Adam Liptak, "We the People" Loses Followers, N.Y. TIMES, február, 7,2012,A3.

¹⁰⁵ Bruce Ackerman, *The New Separation of Powers*, 113 HARV. L. REV. 633, 640 (2000) ("Elutasítom Westminstert és Washington is, és a korlátozott parlamentarizmus modelljét javaslom, mint a hatalmi ágak szétválasztásának jövőbeli fejlődésének legígéretesebb keretét.").

alkotmányok már régóta léteznek: Ausztrália 1901 óta,¹⁰⁶ Ausztria 1920 óta,¹⁰⁷ Írország 1931 óta,¹⁰⁸ Olaszország 1947 óta,¹⁰⁹ India 1950 óta,¹¹⁰ Franciaország 1958 óta,¹¹¹ Mexikó 1917 óta. Ezeknek az országoknak sajátos okai lehetnek arra, hogy régi alkotmányaikat megtartották, ahelyett, hogy lecserélték volna azokat. De az is lehet, hogy az amerikai alkotmány mintájára a hosszú életű alkotmány torz értéke is befolyásolta őket. Miért cserélnék le az alkotmányt - és miért vállalnák az alkotmányozás kudarcának kockázatát -, ha a jelenlegi alkotmány remekül működik? Jefferson elmélete a generációs alkotmányozásról elméletileg vonzó lehet, de érdemes feltenni a kérdést, hogy a gyakorlatban a kockázatkerülő politikai szereplők vajon előnyben részesítenék-e ezt az utat a status quo helyett, különösen ott, ahol számos alkotmányos javítás elvégezhető a bírói értelmezéssel? Az Egyesült Államok alkotmánya nagy szerepet tölt be a világban, és nem lenne meglepő, ha kiderülne, hogy az országok a stabilitást és a jogállamiságot az alkotmányos kintartással hozzák összefüggésbe. Hogy létezik-e ilyen kapcsolat, az empirikus kérdés, de a heurisztikát nehéz eloszlatni.

Bizonyíték van arra, hogy az országok világszerte megtalálják a módját annak, hogy alkotmányuk élettartamát a természetes élettartamuknál hosszabbra nyúljanak. Ahelyett, hogy új alkotmány létrehozására törekednének, amikor az már túlhaladta hatályát és célját, a politikai szereplők a világ minden régiójában egyre gyakrabban alkalmazzák az alkotmánymódosítási eljárásokat, hogy az alkotmányt valami teljesen felismerhetetlenné alakítsák át. Ezek az átalakító módosítások "öntudatos erőfeszítések az alkotmány alapvető jellemzőinek megtagadására és alapjainak lerombolására".¹¹³ Az eredmény az alkotmány alapszerkezetének lebontása, a régivel ellentétes elvekben gyökerező új alap felépítése és az alkotmány alapvető előfeltételeinek újragondolása - röviden, a meglévő alkotmány meg nem alkotása.

Az alkotmánymódosításnak ez a formája leginkább alkotmányos feldarabolásként, nem pedig alkotmánymódosításként értelmezhető.¹¹⁴ Az alkotmány feldarabolásának célja az alkotmány egy vagy több elemi részének szándékos szétszedése. Erőszakot követ el egy alapjoggal, egy teherviselő szerkezettel vagy az alkotmány identitásának egy központi elemével szemben. Az olyan változtatások, mint

---

¹⁰⁶ *Ausztrál alkotmány.*

¹⁰⁷ BUNDES-VERFASSUNGSGESETZ [SZÖVETSÉG] BGBl I/1930, legutóbb a Bundesverfassungsgesetz [BVG] BGBl I 138/2017. sz. 151(61) (Ausztria).

¹⁰⁸ ÍRORSZÁG ALKOTMÁNYA 1937.

¹⁰⁹ COSTITUZIONE (It.).

¹¹⁰ India Const.

¹¹¹ 1958 CONST. (Fr.).

¹¹² Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos, Diario Oficial de la Federación [DOF] 05-02-2017, últimas reformas DOF 11-03-2021.

¹¹³ *Lásd* Richard Albert, *Constitutional Amendment and Dismemberment*, 43 YALE J. INT'L L. 2-31, (2018).

¹¹⁴ *Lásd id.*

ezek - amelyek az alkotmányos identitás, a jogok vagy a struktúra valamely szerves alkotóelemét semmisítik meg - rendes körülmények között egy formális alkotmányozási folyamat keretében történő formális alkotmányos helyettesítéssel valósulnának meg. Ehelyett azonban ma világszerte illegitim módon, rendes alkotmánymódosítások formájában születnek. Ezek az alkotmányos feldarabolások leginkább úgy értelmezhetők, mint új alkotmányok, amelyek csak névleg alkotmánymódosításnak álcázzák magukat. A világ minden régiójában láttunk már feldarabolást, többek között Brazíliában, Grúziában, Magyarországon, Írországon, Olaszországban, Jamaikában, Japánban, Új-Zélandon és Törökországban.¹¹⁵ És a lista egyre bővül.

Az alkotmányos feldarabolás jelenségének két következménye van az alkotmányos idő elméletére nézve. Először is, az alkotmány feldarabolásának széles körű alkalmazása a formális alkotmánycsere helyett arra utal, hogy a politikai szereplők úgy látják, hogy az alkotmányos változtatásokat - bármennyire is átalakító jellegűek - a meglévő alkotmányon belül érdemes végrehajtani, anélkül, hogy a jogi folytonosság megszakadna, ahogyan az egy új alkotmány elfogadásakor szokásosan történne. Az alkotmány feldarabolásának az alkotmányozással szembeni előnyben részesítését az Egyesült Államok hosszú időre szóló alkotmányának modellje inspirálhatja, ahol az alkotmányos változtatásokat kisebb-nagyobb mértékben az V. cikk szerinti alkotmánymódosítás nehézkes eljárásainak alkalmazásával hajtották végre. Másodszor, ahogy a nemzeti alkotmányok egyre öregebbek lesznek, több adatunk lesz arra, hogy értékeljük Balkin alkotmányos idő elméletének alkalmazhatóságát az Egyesült Államokon kívüli alkotmányos rendszerekben. Hajlok arra a meggyőződésre, hogy az alkotmányos idő elmélete általánosan alkalmazható, de az Egyesült Államokban - régi alkotmánya miatt - egyedi interaktív hatásokkal bír. Amikor más alkotmányok már több generáción keresztül fennállnak, akkor válik majd lehetővé annak megállapítása, hogy - ahogyan azt javaslom - az alkotmánytisztelet az alkotmányos idő elméletének ki nem mondott előjele-e.

Egyelőre csak egy dologban lehetünk biztosak: Jack Balkin újabb telitalálatot ért el új könyvével, *Az alkotmányos idő körforgásaival*. Korábbi műveihez hasonlóan ez a könyv is hivatkozási pont lesz azonos tudósok számára, akik tisztánlátást keresnek korunk főbb kérdéseiben, amelyek az amerikai alkotmányt, annak értelmezését, vitathatóságát és azokat az erőket érintik, amelyek az alkotmányos politika egyedülálló ökoszisztémáját hozzák létre, amely éppoly rejtélyes, mint amilyen lenyűgöző. És mint korábban, Balkin most is olyan újító gondolatokat fogalmazott meg, amelyek éppoly sokáig fennmaradnak, mint az őket inspiráló alkotmány.

---

¹¹⁵ *Lásd általában id.* (a világ alkotmányaira támaszkodva, hogy bemutassa "a [feldarabolás jelenségének] széleskörű alkalmazási körét mind a kodifikált, mind a kodifikálatlan alkotmányokra az alkotmányos jogokkal vagy szerkezettel kapcsolatban, valamint a liberális alkotmányosság demokratikus értékeit javító vagy rontó változásokkal kapcsolatos relevanciáját").